

BAZI ZİKİRLER VE TAVSİYELER*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Cumanız mübarek olsun... Bu güzel günün feyizlerinden, bereketinden, mübarekliğinden tam istifade etmeyi Allah cümlenize nasîb eylesin... Sevdiği kul eylesin... Sevdiği işleri yapmayı nasib eylesin... Dünyada ahirette aziz ve bahtiyar eylesin...

İbn-i Asâkir ve Taberânî Ebû Hüreyre RA'dan rivayet eylemişler ki, Peygamber SAS Efendimiz şöyle buyuruyor... Teberrüken, hadis-i şerifin Arapça mübarek metnini okuyacağım:¹

مَنْ أَلْبَسَهُ أَهْلُ نِعْمَةٍ فَلْيُكْثِرْ مِنَ الْحَمْدِ هَلَلٍ، وَ
مَنْ كَثُرَتْ هُمُومُهُ فَلْيَسْتَغْفِرْ أَهْلًا؛ وَمَنْ أَبْطَأَ
عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُكْثِرْ مِنْ قَوْلِ أَلْ حَوْلَ وَالِ قُوَّةَ إِلَّا
بَاهِلِلٍ؛ وَمَنْ نَزَلَ مَعَ قَوْمٍ، فَالِ يَصُمْ إِلَّا بِإِذْنِهِمْ؛
وَمَنْ دَخَلَ مِنَ الذَّنْبِ الْمَسْخُوطِ بِهِ عَلَى صَاحِبِهِ
الْحِقْدَ وَالْحَسَدَ، وَالْكَسَلَ دَارَ قَوْمٍ فَلْيَجْلِسْ
حَيْثُ أَمْرُهُ، فَإِنَّ الْقَوْمَ أَعْلَمُ بِعَوْدَةِ دَارِهِمْ؛ وَإِنَّ
فِي الْعِبَادَةِ، وَالضَّنْكَ فِي الْمَعِيشَةِ

(طس. كر. عن أبي هريرة)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.333, no:6555; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.II, s.165, no:965; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.XXXVII, s.58; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.15, s.1376, no:43612; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.326, no:13626; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.65, no:21518.

RE. 409/9 (*Men elbesehu'llàhu ni'meten felyüksir mine'l-hamdi li'llâh, ve men kesüret hümûmuhû felyestağfiri'llâh, ve men ebtaa aleyhi rizkuhû felyüksir min kavli lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh, ve men nezele mea kavmin felâ yesum illâ bi-iznihim, ve men dehale dâra kavmin felyeclis haysü emerahû, feinne'l-kavme a'lemü bi-avdeti dârihim, ve inne mine'z-zenbi'l-meshûti bihî alâ sahibihî'l-hıkda, ve'l-hasede, ve'l-kesele fi'l-ibâdeti, ve'd-danke fi'l- maîşeh.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Birkaç hususu ihtiva eden bir hadis-i şerifi okumuş olduk. Rasûlüllah SAS Efendimiz'in ağzından çıkmış olan Arapça kelimelerini teberrüken okumuş olduk. Şimdi kelimelerini, cümlelerini izah etmeye başlayalım, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

a.Nimet İçin Hamdi Çoğaltmak

Peygamber SAS Efendimiz birçok hususu bu hadis-i şerifinde peş peşe tavsiye buyurmuş. Birincisi:

مَنْ أَلْبَسَهُ أَهْلُ نِعْمَةٍ فَلْيُكْثِرْ مِنَ الْحَمْدِ هَلِ،

(*Men elbesehu'llàhu ni'meten*) “Kime Allah bir nimet vermişse... Bir nimet giydirmişse diyor ama bir nimete onu gark etmişse, bir nimeti sarmışsa ona, yâni bir nimeti vermişse; (*felyüksir mine'l-hamdi li'llâh*) Allah'a hamd ü senâ etmeyi çoğaltsın, *El-hamdü lillâh* demeyi —mânâsını da düşünerek— çok eylesin!”

Yâni sevgili dinleyiciler, düşünceğiz, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin üzerimizde çok çeşitli nimetleri vardır, sayılamayacak kadar çoktur. Bunu ayet-i kerimede bildiriyor zâten:

وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ الَّ تَحْصُوهَا

(İbrâhim: ٤٣)

(*Ve in teuddû ni'meta'llâhi lâ tuhsühâ*)
“Allah'ın nimetlerini saymağa kalkışsanız, tâkat getiremezsiniz, sayamazsınız, bitiremezsiniz.”
(İbrâhim, 14/34) diye.

Hakîkaten, çok nimetler var. Çok kelimesi az gelecek kadar çok nimetlere sahibiz. Zâten her anlık hayatımız, sayısız nimetlerin bir araya gelmesiyle sürüyor, devam ediyor; öteki âna, öteki âna, öteki âna geçiyoruz. Her ân, Rabbimizin sayısız nimetleri sayesinde yaşıyoruz. Hattâ hastalık bile olsa, fakirlik bile olsa, üzücü şeyler bile olsa, yine de üzerimizde sayısız nimetler var... Ayrıca hastalığın insana kazandırdığı sevaplar var... Fakirliğe sabrederse, derecesi o kadar yüksek olacak ki, tariflere sığmaz. Derdi tasası olduğu zaman sabrettiğinde, bi-gayr- i hisab sevaplara nâil olacak. Yâni insan mü'min oldu mu, nimetler içinde yüzüyor şeksiz, şüphesiz... O zaman, *El-hamdü li'llâh* diyecek.

El-hamdü li'llâh ne demek?.. “Öğgüler Allah'a olsun, Allah'a medh ü senâlar olsun, şükürler olsun...” demek. Tabii, medih kelimesiyle, şükür kelimesiyle, hamd kelimesiyle ilgili çok izahlar yapılabilir. Bunların ince farkları var

birbirlerinden... Ama *hamd* kelimesi, hem Allah'ın verdiği nimete teşekkürü, şükürü ifade ediyor, hem onu öğmeyi ifade ediyor. Çok mühim bir kelime, anlamı çok geniş olan bir kelime...

El-hamdü lillâh dediği zaman insan, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne teşekkür etmiş oluyor, onu öğmüştü, medh ü senâ eylemiş oluyor. Çünkü nimeti veren o... O bakımdan nimetleri düşüneneğiz veyahut yeni bir nimetle karşılaştık mı; meselâ, yeni bir elbise giymişiz, yeni bir ayakkabı alınmış, yeni bir gün başlamış; birisi hoşumuza gidecek bir muamele yapmış bize, bir hediye vermiş... Ne ise yâni, sayısız ihtimaller olabilir, misaller olabilir. Bir nimet olduğu zaman hamd edeneğiz.

Hamd edince ne olur?.. Hamd edince, insan nimetin teşekkürünü, şükürünü yapmış olur. Bir de nimetin artmasına sebep olacak bir iş yapmış olur. Allah hamd edilen nimeti arttırır, hamdi yapılmayan nimeti de, kuldân çeker alır. "Sen bu nimetin kadrini, kıymetini bilmiyorsun! İz'ansız, edepsiz, duygusuz kul, ver bakalım nimeti..." diye geriye alır. Şükürü yapılmayan, kadri kıymeti bilinmeyen nimeti Allah alır.

Onun için, şükretmenin çok faydası var. Bu sözün anlamını düşünene düşünene; yâni Allah'a teşekkür ediyoruz, Allah'ın büyüklüğünü düşününeğiz, Allah'ı öğüneğiz... O duygular içinde, *El-hamdü lillâh* diyoruz nimetlerinin karşısında... Bu çok güzel bir şey! Peygamber Efendimiz bunu tavsiye ediyor. Çünkü, hem nimetin şükürü yapılmış olacak, hem de artması sağlanmış olacak.

b. Üzüntü İçin İstiğfar

وَمَنْ كَثُرَتْ هُمُومُهُ فَلْيَسْتَغْفِرِ اهْلًا؛

(*Ve men kesüret hümûmuhû*) Tabii, bazen de insanın gamı, kederi, tasası, üzüntüsü oluyor. Çeşitli sebeplerden oluyor, haklı oluyor, haksız oluyor. İnsan fazla duygusal olduğu zaman oluyor. Ama bazen de çok sabırlı olsa da, en sabırlı insanı bile üzecek, sabrını taşıracak sıkıntılar, üzüntüler geliyor. Maaşında sıkıntı oluyor, veyahut işinde sıkıntı oluyor. İş çok güzel giderken bir pürüz çıkıyor, “Eyvah, şimdi bunu ben nasıl halledeceğim?” diye bir telâş, bir üzüntü başlıyor. Hâsılı insan çeşitli sebeplerden gamlanıp, kederlenip, üzülebiliyor. Her zaman neşeli olmuyor.

“Böyle üzüntüleri çoğaldımı, (*felyestağfiri'llâh*) Allah'tan affını, mağfiretini istesin kul...” *Estağfiru'llâh* ne demek?.. “Yâ Rabbi, ben senin mağfiretini istiyorum, beni afv ü mağfiret eylemeni istiyorum.” demek. Bu da çok güzel bir şey...

Şimdi, iki sebepten düşünüyorum burada da: Bir kere insan tasalanıyor, aslında tasalanmaması lâzım! Çünkü o kederi, o üzüntüyü kader olarak alınına yazan, hayatında onun karşısına getiren Allah... O halde kadere iman eden, kederden de uzak olur.

مَنْ آمَنَ بِالْقَدَرِ، آمِنَ مِنَ الْكَدْرِ.

(*Men âmene bi'l-kader, emine mine'l-keder*)
“Kadere inanan, keder, üzüntü, gam, tasa çekmez. Hepsi Allah’tandır der, sabırlı olur.”
Yâni, “Eyvallah” der. Mevlevî Tarikatı’nın meşhur bir tabiri var biliyorsunuz, her şeye “Eyvallah” demek... Eyvallah der, hoş karşılar, sabreder. Yâni onu üzüntü de yapmayabilir.

Yapıyorsa, demek ki işin içine biraz duygular karışıyor, kadere inanç konusunda biraz kusurlar oluyor. Onun için, “*Estağfiru’llâh*” diyor. Yâni, “Yâ Rabbi, hatalı oluyor bu benim üzülmem, tevbe yâ Rabbi, *estağfiru’llâh!*” diyor insan... Bir bu sebep...

Bir de sevgili dinleyiciler, insanın başına üzüntüler, sıkıntılar, tasalar, kederler kişinin kusurundan, kabahatinden, kulun yaptığı birtakım hatalardan dolayı olur. Haa, o hataları bu anlayamadı, ama Allah onun hatasının karşılığı olarak ona gam, keder, tasa verdi, üzdü. Haa, benim demek ki farkına varmadığım bir hatam varmış, “*Estağfiru’llâh... Estağfiru’llâh...*” diyecek. Yâni, o gamların, kederlerin kendisine gelmesine sebep olan şeyi ortadan kaldırmış oluyor, *Estağfiru’llâh* deyince... Allah affedecek, o sebep kalkacak, tasalar dağılacak.

Tabii bir de, Allah-u Teâlâ Hazretleri her an, hatası mâlûm olmasa bile, *Estağfiru’llâh* denmesini seviyor. Peygamber SAS Efendimiz’den, “Ben dahi peygamber olduğum halde günde yetmiş defa, yüz defa *Estağfiru’llâh* derim.” diye hadis-i şerifler var.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَتُبْ عَلَيَّ، إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ

(حم. عن ابن مسعود؛ خ. في الأدب المفرد عن عائشة)

(*Allàhümma'ğfirlî, ve tûb aleyye, inneke ente't-tevvâbü'r-rahîm.*) [Allahım, beni mağfiret et, benim tevbemi kabul eyle; muhakkak ki sen tevbeleri çok kabul edicisin ve çok merhamet edicisin!] diye, yüz defa söylediğine dair hadis-i şerifler var.²

Halbuki peygamber, halbuki çok güzel kulluk ediyor, halbuki Allah günahlarını afv ü mağfiret ediyor. Ama *Estağfiru'llàh* demek, affını, mağfiretini istemek çok güzel bir ibadet olduğundan, güzel bir iş olduğundan, Peygamber Efendimiz onu kendisi de yapmış, bize de tavsiye buyurmuş.

O bakımdan, insan tevbe ve istiğfarı çok yapmalı!.. Kim böyle her gün tevbe istiğfarı çok yaparsa, ahirette yüzü güler. Defteri âmâlinde,

² Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.392, no:3719; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.217, no:619; Hz. Aişe RA'dan.

Ebû Dâvud, *Sünen*, c.1, s.475, no:1516; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.2, s.1253, no:3814; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.67, no:5354; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.3, s.206, no:927; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.12, s.416, no:13532; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.1, s.438, no:641; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.6, s.31, no:9932; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.5, s.12; *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.217, no:618; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.II, s.197, no:3730; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XIII, s.98, no:12651.

dünyadaki yaptığı işlerin yazılı olduğu defterde, çok hayırlar yazılmış olarak görür. Onun için *Estağfiru'llâh* demeyi de çok yapacağız.

Evet iki şey tavsiye oldu şimdi bize: Nimetler için *El-hamdü lillâh* diyeceğiz. Üzüntüler, gamlar, kederler dağılsın diye çok çok *Estağfiru'llâh* diyeceğiz.

c. Rızık İçin Dua

وَمَنْ أَبْطَأَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ، فَلْيُكْثِرْ مِنْ قَوْلِ اَلْ حَوْلِ
وَ اَلْ قُوَّةِ اِلَّا بِ اِهْلِلِ؛

(*Ve men ebtâa aleyhi rizkuhû*) “Rızıkı biraz gecikmiş olan bir kimse de...” Niye *ebtâa* kelimesini kullanıyor Peygamber Efendimiz?.. Rızıkı yazılmıştır, gelecek zâten... Rızık, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin kısmeti, kaderde yazılmış. Rızıkı mutlaka gelecek... Ama kul, “Eyvah, rızıkım gelmedi!” diye telaşlanıyor, rızıkının biraz geciktiğini sanıyor. “Böyle rızıkının geciktiğini sanan bir kimse de, (*felyüksir min kavli lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*) ‘*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*’ demeyi çoğaltsın!”

Bu ne demek?.. “*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*” dedikçe, rızıkı çabuk gelir demek. Sözün mânâsı bu. Bir de tabii, “*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*”, kadere inancın, imanın çok derin bir derecesidir. “*Lâ ilâhe illâ'llâh*” âşikâre tevhiddir, “*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*” derinden derine, gizli, içten tevhiddir. Yâni, “Güç kuvvet sadece Allah'ın elindedir. Her şey onun emriyle, onun gücüyle, kuvvetiyle,

rızasıyla, yazmasıyla, kaderiyle, kazasıyla oluyor.” mânâsını ifade ettiği için, “*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi’llâh*” çok kıymetli bir söz...

Burada da, rızkı biraz gecikti deyince, kendi kendine öyle bir duygu içine girdiği zaman, “*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh*”

deyince, kul demiş oluyor ki: “Biliyorum, kaderi takdir eden, bütün gücün kuvvetin elinde olduğu kaynak, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin irâde-i ilâhiyyesidir.” Binâen aleyh, insan onu hatırladı mı, rahatlar. Yâni kadere iman yine işin içine girer, rahatlar.

Ama ayrıca, bu sözü söylemekten dolayı, Allah çok mükâfât veriyor bu sözü söyleyene... Doksan türlü mükâfât veriyor. En aşağısı, insanın gamının, kederinin dağılması.,, Ondan sonrası çeşit çeşit mükâfâtlar...

Bu sözleri küçümsemeyelim! Bu sözlere Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin çok büyük mükâfâtlar verdiğini bilelim!..

Bakın, üç tane güzel cümle öğrenmiş olduk, dînî bakımdan önemli olan: *El-hamdü lillâh* cümlesi, *Estağfiru’llâh* cümlesi, “*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi’llâh*” cümlesi... Bunları çok söylemeyi Peygamber Efendimiz tavsiye buyuruyor. Bunlar tabii, mü’minin ağzının zikirli olması gerektiğini, elinin tesbihli olması gerektiğini, derviş-meşreb olması gerektiğini, bu çeşit zikirleri çok yapması gerektiğini;

وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ

(الحزاب: ٢٥)

(*Ve'z-zâkirîna'llâhe kesîran ve'z-zâkirât*) [Allah'ı çok çok zikreden erkekler ve kadınlar...“ (Ahzâb, 33/35) diye ayet-i kerimede bildirilen insanlardan olması gerektiğini gösteren tavsiyeler.

Bu tavsiyeleri yapmış Efendimiz SAS. İnsan bunları yaptı mı, sevgili kardeşlerim, Allah kâdir-i mutlak olduğundan, müsebbibü'l-esbâb olduğundan, her sebebi yaratan, gönderen, hazırlayan o olduğu için, *El-hamdü lillâh* diyenin nimetini arttırır; *Estağfiru'llâh* diyenin tasesını, gamını, kederini dağıtır. İlâhî bir neş'e, rahatlık, huzur sükûn verir. "*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*" diyenin kesesini bereketlendirir. Kafasını, gönlünü, kalbini rahatlandırır.

Bunlar tabii, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sevgisini, rızasını, kuluna ikram etmesini harekete geçirdiği için, maddeten de sonuçları görülür. Hani deniliyor ya mâneviyâtını kuvvetlendirmek için, moral almak, vermek için filân deniliyor, öyle değil; maddeten de sonuç olarak evinde insanın bereket hasıl olur, kesesinde bereket hasıl olur, gamı kederi dağılır, rahatlar, huzura kavuşur. Sevindirici olaylar hemen arkasından gelir. Nimetler hemen yağmağa başlar. Sonuç itibarıyla alemleri yaratan, Rezzâk-ı âlem olan, (*latîfün bi-ibâdih*) kullarına lütfedici olan Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin lütuflarına ermeğe başlar insan... Onun için, bu sözleri söyleyin!..

“—Dinimiz neden acaba bize bu sözleri çok çok söylemeyi emretmiş, tavsiye eylemiş?.. Peygamber Efendimiz niçin bu sözleri çok çok söylememizi istiyor?..”

Sevgili dinleyiciler, aziz kardeşlerim! Bu sözler söylendikçe, dilden gönüle doğru derinlemesine gitmeğe başlar. İlkönce insan diliyle söyler, ama sonra yavaş yavaş gönlüne bu duygular yerleşir, aklına yerleşir, iradesine yerleşir, niyetine yerleşir... Sonunda kulun kafa yapısını değiştirir, gönül yapısını değiştirir. O kul böyle değişik bir kul olur. İhlâslı, imanlı, Allah'a tevekkül eden, çok mâneviyâtı nurlu, kuvvetli bir insan haline gelir. O sonuca götürdüğü için, bu gibi güzel sözlerin söylenmesini, zikrin çok yapılmasını Kur'an-ı Kerim pek çok ayetlerde ve Peygamber Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS pek çok hadis-i şeriflerde bize tavsiye etmiştir.

Şimdi bu cuma günü, bu zikirlerden Peygamber Efendimiz'in üç tane tavsiyesini buraya kadar öğrendiniz. *El-hamdü lillâh*'ı çok diyeceksiniz, nimetleriniz artacak...

Estağfiru'llâh'ı çok diyeceksiniz, tasalarınız, kederleriniz dağılacak... "*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi'llâh*"ı çok diyeceksiniz, rızkınız bollaşacak... Nice nice maddî mânevî ikramlara sahip olacaksınız.

d. Misafirliğin Âdâbı

Efendimiz konuşurken tabii belki vaaz veriyor, belki bir sohbette, belki bir hutbede, cuma hutbesinde, bazen çeşitli konuları peş peşe anlatırdı. Daha önceki hadis-i şeriflerden de, siz bunları biliyorsunuz. Bir hadis-i şerifin, bir rivayetin içinde başka başka konular yer alabiliyor. Bu da sohbeti canlandırıyor Peygamber Efendimiz tek bir konuda

konuşmuyor, çeşitli konularda konuşunca dikkat tazeleniyor ve sohbet daha tatlı oluyor. “Hah, bir de böyle dedi Peygamber Efendimiz.” diye, dinleyenler tabii daha candan dinliyorlar. O taraf da iyice hatırında kalıyor.

Ne buyurmuş bu zikir tavsiyelerinin arkasından:

وَمَنْ نَزَلَ مَعَ قَوْمٍ، فَالَ يَصُمْ إِالَّ بِإِذْنِهِمْ؛ وَمَنْ
دَخَلَ دَارَ قَوْمٍ فَلْيَجْلِسْ حَيْثُ أَمَرَهُ، فَإِنَّ الْقَوْمَ
أَعْلَمُ بِعَوْدَةِ دَارِهِمْ؛

(*Ve men nezele mea kavmin*) “Bir kavme misafir, konuk inen, giden bir insan; (*felâ yesum illâ bi-iznihim*) Onların müsaadesi, izni olmadan oruç tutmayın!”

Bu tabii, herhalde Ramazan orucu değil de, insanın sevap kazanmak için, zaman zaman tuttuğu, Peygamber Efendimiz’in tavsiye ettiği nafile oruçlardandır. Ev sahibinin durumuna göre, onun müsaadesine göre yapacak. “Oruç tutabilir miyim yarın, müsaade eder misiniz? Yanlış anlaşılmasın, kusura bakmayın!” diyecek, onların iznini alarak oruç tutacak; onların izni olmadan oruç tutmayacak. Bu da bir edeb, bunu da öğrenelim!

Seyahatte meselâ, insan yolculukta çıkıyor evinden, sefer mesafesini geçtiği zaman ne oluyor?.. Bir kere namazlar iki rekât kılınıyor. Ondan sonra Ramazanda bile olsa, oruç bazı zorluklar getireceği için, sonradan ödemek üzere seferde olan kimse tutmayabilir. Ama

tutabilecek durumda ise, Ramazan orucunu geçirmeyeyim diye tutar. Nafile oruç dediğimiz, yâni fazilet kazanmak için, derece kazanmak için tutulan oruçlar da, seferde pek tavsiye edilmiyor:³

³ Buhârî, *Sahîh*, c.II, s.687, no:1844; Müslim, *Sahîh*, c.II, s.786, no:1115; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.I, s.732, no:2407; Tirmizî, *Sünen*, c.III, s.146, no:644; Neseî, *Sünen*, c.IV, s.175, no:2257; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.319, no:14466; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, s.322, no:3554; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.222, no:731; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.II, s.563, no:4470; Tahâvî, *Şerhü'l-Maânî*, c.II, s.62, no:2967; İbn-i Huzeyme, *Sahîh*, c.III, s.254, no:2017; Ukaylî, *Duafâ*, c.III, s.277, no:672; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.I, s.190, no:578; Hatîb-i Bağdâdî,

Târih-i Bağdad, c.V, s.341, no:2589; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Neseî, *Sünen*, c.IV, s.174, no:2255; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.532, no:1664; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.434, no:23730; Dârimî, *Sünen*, c.II, s.17, no:1710; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.598, no:1580; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.191, no:1343; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XIX, s.171, no:385; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.III, s.309, no:3248; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.III, s.14, no:9052; Abdü'r-Rezzâk, *Musannef*, c.II, s.562, no:4469; Şeybânî, *el-Âhâd ve'l-Mesânî*, c.IV, s.337, no:2505; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.242, no:7940; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.99, no:2563; Tahâvî, *Şerhü'l-Maânî*, c.II, s.63, no:2970; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.381, no:864; Taberânî, *Müsnedü'ş-Şâmiyyîn*, c.III, s.65, no:1813; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.I, s.466, no:964; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.399, no:6862; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXVII, s.191; Ka'b ibn-i Asım el-Eş'arî RA'dan.

İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.532, no:1665; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.VIII, no:317, no:3548; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XII, s.374, no:13387; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VIII, s.59, no:7961; Tahâvî, *Şerhü'l-Maânî*, c.II, s.63, no:2968; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.380, no:5156; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LV, s.412; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XI, s.187, no:11447; Ukaylî, *Duafâ*, c.VI, s.370, no:1490; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.373, no:5597; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.72, no:3858; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.I, s.269, no:862; Ebû Berze el-Eslemî RA'dan.

Neseî, *Sünen*, c.VII, s.442, no:2224; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.99, no:2564; Saîd ibn-i Müseyyeb Rh.A'ten.

Tahâvî, *Şerhü'l-Maânî*, c.II, s.63, no:2973; Ukaylî, *Duafâ*, c.IX, s.251, no:2190; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.503, no:23844; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVIII, s.306, no:19492.

يُسَ مِنْ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ

د. ن. ح. عب. عن جابر؛ ن. ه. حم. در. ك. ط. طب. عب. عن كعب بن عاصم الشعري؛ ه. ح. ب. ط. عن ابن عمر؛ ط. عن ابن عباس

(*Leyse mine'l-birri's-siyâmü fi's-sefer*)
“Yolculukta oruç tutmak birr ü takvâ değildir.”
buyurmuş Peygamber Efendimiz.

Neden?.. Sıcaklık vardır, soğukluk vardır, yorgunluk vardır. Gıdayı bulmak vardır, iftar edebilmek, edememek vardır. Sahura kalkabilmek, kalkamamak vardır... Zorlamıyor yâni, dinimiz müslümanı zorlamıyor. Zor şartlar altında kolaylıklar ihsân ediyor. El-hamdü lillâh, bu da Allah'ın bir lütfu bize...

Tabii sefer mesafesinde değil de, bilmem öteki mahalledeki komşuya gitti. Bir şey ikram ediyor, “Buyur!” diyor; “Teşekkür ederim, ben oruçluyum!” diyor. Veyahut arkadaşlarla beraber çağırılmış, misafir gitmişler bir yere... Arkadaşları sofraya oturuyor, “Teşekkür ederim, ben oruçluyum!” diyor. O zaman orucu bozup, başka bir gün ödeyip, arkadaşlarla topluca hareket etmeyi Peygamber Efendimiz tavsiye ediyor.

Yâni görüyorsunuz, ev sahibinin bazı salâhiyetleri var, hakları var... Misafirin oruç tutup tutmaması için bile, onun izni gerekiyor. Bu da dinimizin ne kadar ince âdâb-ı muaşeret ihtiva ettiğini gösteriyor. İnsanın misafir gittiği yerdeki şartlara uyması gerektiğini, huzuru koruyup kollaması gerektiğini, mutluluğu, neşeyi kaçırmamayı, aykırı hareketlerle, ferdî

hareketlerle, tek hareketlerle tadını tuzunu kaçırmamayı önemli sayıyor İslâm dini.

(*Ve men dehale dâra kavmin felyeclis haysü emerahû*) “Bir kimsenin evine giden kimse, o ev sahibinin gösterdiği yere otursun!” “Şuraya buyurun, oturun!” denilmişse, tamam, oraya oturacak. “Ben şuraya otururum!” vs. demeyecek. (*Feinne’l-kavme a’lemü bi-avdeti dârihim*) “Çünkü, o evin sahipleri olan kişiler, evlerinin durumunu daha iyi bilirler, şartları daha iyi bilirler.”

Onun için, oraya otur demişlerse, vardır bir sebebi... Öbür tarafa oturmaması lâzım!.. Ya birisi gelecektir, ya orda bir şey vardır. Evin durumunu evin sahibi bilir. Şuraya otur deyince, pekiyi diyecek, ev sahibine uyacak.

Tabii, bizim halkımızın arasına yayılmış sözler var. Misafirin ev sahibine itaat etmesini halkımız biliyor, bunu öğrenmiş, “Ev sahibine itiraz edilmez!” diyor. Hattâ biz de, biraz halk arasında söylenen sözleri değiştirerek söylüyoruz:

“—Misafir ev sahibinin kuzusudur.” diyoruz.

Kuzu kuzu dediğini yapması lâzım! Hani kuzuyu bir yere çektiğin zaman, şuraya bağladığın zaman, şurada durur; buraya bağladığın zaman, burada durur. Bunu her zaman söylüyoruz, kuzu sözü de yakışıyor doğrusu... Misafirin kuzu kuzu olması lâzım, ev sahibinin sözünü dinlemesi gerekiyor.

e. Günahın Kötü Sonuçları

Şimdi geliyoruz, son cümleye, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Bu hadis-i şerifin tabii her tarafı önemli ama, bu kısmına özellikle dikkat etmenizi rica edeceğim:

وَإِنَّ مِنَ الذَّنْبِ الْمَسْخُوطِ بِهِ عَلَى صَاحِبِهِ، الْحِقْدَ
وَالْحَسَدَ، وَالْكَسَلَ فِي الْعِبَادَةِ، وَالضَّنْكَ فِي
الْمَعِيشَةِ.

(*Ve inne mine'z-zenbi'l-meshùti bihî alâ sahibihî, el-hıkda ve'l- hasede, ve'l-kesele fi'l-ibâdeti, ve'd-danke fi'l-maîşeh.*)

“İşleyen kişiye Allah’ın kızmasına sebep olan bir gûnahtan dolaydır şu sayılan şeyler...” Yâni biraz, hadis-i şerifi harfiyyen tam tercüme etmeyip de söyleyecek olursak: “Şu sayılan şeyler, Allah o kula kızmıştır da, ondan o kulun başına geliyordur. (*Ve inne mine'z-zenbi'l-meshùti bihî alâ sahibihî*) Günahı işleyen o kişiye Allah’ın kızdığından dolaydır şu şeyler:

1. (*El-hıkda*) İnsanın içindeki kin, bir kimsenin bir başka kimseye kin duyması, içinden ona kızgınlık beslemesi.
2. (*Ve'l-hased*) Kıskançlık... Karşısındakini kıskanıyor, içinde ona karşı kıskançlık var: ‘Vay o şu nimetlere sahip, bu zenginliğe sahip, bu rahata ermiş...’ diye onu kıskanıyor.”

3. Üçüncüsü: (*Ve'l-kesele fi'l-ibâdeh*)
“İbadetteki tembellenme, ibadeti isteksiz yapmak, yapmak istememek, yaparken tenbelleşmek, yapmaktan vaz geçmek... İbadet konusundaki tembellik...”
4. Allah, Allah!.. Bakın, şimdi dikkat edin: (*Ve'd-danke fi'l-maîşeh*) “İnsanın rızkındaki darlık; yâni kazancının dar olması, az olması, eksik olması, olmaması, kıt olması...”

Dört şey saydı Peygamber Efendimiz, tekrar hatırlatacağım, aklınızda kalmadıysa... Bunlar, o kul bir günah işlemiştir, Allah ona kızmıştır da, ondan o kulun içinde var bu duygular demektir. Haa, görüyorsunuz sevgili dinleyiciler, Allah bir kula kızdı mı, ona tevfikini artık refik etmedi mi; o zaman kul kötüleşiyor, buruşuyor, kötü duyguların içine düşüyor, acaip bir mahlûk oluyor. İçinde çeşit çeşit ahlâkî kusurlar da belirmeğe başlıyor. Neden?.. Allah tevfikini çekti, sevmiyor, rahmet nazarıyla bakmıyor. Onun için başladı kötü kötü huylar...

Bu çok önemli! Demek ki, kötü huyların kaynaklarından birisi, –hatırımıza iyice yerleştirelim bunu– işlenilen bazı günahlar. O günahlardan dolayı, o kötü huylar bitiyor insanın içerisinde, yeşeriyor, gelişiyor, ondan o kötü huyları yapıyor.

Biraz devam edelim düşünmeğe: O kötü huyu yaptı, o kötü huya göre hareket etti kul, ne olur?.. Onun da arkasından bir sürü günaha girer. Meselâ, birisine karşı kin duydu, içinde kin besliyor; bunun cezası çok büyük... Veyahut

hased ediyor; hased, onun yaptığı öteki ibadetlerin sevaplarını alıp götürür. Bu da fenâ... Bak şimdi, bir günah işlediğinden dolayı Allah onun içine hased veriyor; hased edince de, öbür yaptığı iyilikler gidiyor. Zincirleme birtakım felâketler peş peşe yağmağa başlıyor.

Sonra, (*ve'l-keseli fi'l-ibâdeh*) “İbadette tembellik içine düşmek.” Haydi kalk, gece namazı kıl!.. Kalkamıyor. Haydi kalk, camiye git! Gidemiyor. Halbuki camiye gitse, 27 kat sevabı daha fazla olacak. Halbuki gece namazına kalkabilse; dünyadan va dünyanın içindeki her şeyden daha büyük bir sevap kazanmış olacak, mükâfât kazanmış olacak. O güzel işi yapmakta bir tembellik oluyor içinde, o güzellikleri kaybediyor.

O ibadetleri yapmaktan elde edeceği bütün kârlardan, sevaplardan mahrum kalıyor. Sebep?.. Daha önce işlemiş olduğu bir günah... O günahından dolayı, Allah ibadette bir tembellik verdi buna... O ibadetleri de yapamaz duruma geldi, ne kadar fenâ...

(*Ve'd-danke fi'l-maîşeh*) Bu da çok önemli bir tarafı. Hani bazı insanlar maddeci olur, menfaatçi olur diyoruz. Rızkı az... Buyurun, işte menfaatçi insanlara söyleyin; maîşetteki kıtlık, darlık, kazançtaki eksiklik, işlenen günahlardan oluyor, Allah maîşetini daraltıyor. Aksini düşünelim: Eğer günahları işlemese, maîşetini genişletecek, rızkı bol olacak, rahat olacak.

Başka hadis-i şeriflerden biliyoruz. Meselâ, sabah namazından sonra camide oturdu, Peygamber Efendimiz'in adeti olduğu üzere Kur'an okudu, tesbih çekti, ibadet eyledi. Sonra yarım saat, kırk beş dakika geçince, işrak namazını kıldı. Camiden herkes gitti ama, bu ibadet ehli mü'min oturdu, Kur'an okudu, Yâsin okudu, *Evrâd-ı Şerife*'yi okudu, duaları okudu; iki rekât işrak namazı kıldı. 45 dakika vakti geçmiş oldu bu işlere... Ne oluyor?.. O gün rızık bol oluyor, rızık yağıyor evine... Sofrasına, kesesine bereket geliyor. Neden?.. İbadet ettiğinden.

Bakın, bir sevaplı iş insanın maîşetini genişletiyor. Tabii ahlâkı da güzel oluyor. Şeytan yanına sokulamıyor. Şeytan yanına sokulamayınca, kötü şeyleri fitlemiyor, vesvese olarak veremiyor. Onun aklına sokamıyor. Böylece zincirleme bir iyilik başlıyor. Yâni, insan ibadetleri güzel şeyleri, sevaplı işleri yaptıkça, zincirleme, peş peşe, birbirine ekli olarak iyilikler yağmağa, gelmeğe başlıyor. İyiliklerin içine doğru gitmeğe başlıyor insan...

Günah işlediği zaman da, zincirleme kötülükler gelmeğe başlıyor. Günah işlediğinden dolayı, Allah ahlâkını bozuyor. İçine kıskançlık geliyor, kin geliyor.

İnsanlarla böylece meseleleri, sorunları artıyor. Kavgalar, gürültüler, çekişmeler, çatışmalar ziyadeleşiyor. Bu da tabii toplum içinde bir huzursuzluk...

Yâni böyle kötü huylu bir insan, hem kendisini rahatsız eder, hem başkasını rahatsız eder. Çatıştığı, çekiştiği insanları rahatsız eder. Büyük bir zarar... Kendisinin huzuruna zarar, toplumun huzuruna zarar...

İbadetteki tembellikler de sevap kazanmaktan onu engelliyor. Büyük sevaplar elden kaçıyor...

Bakın, ne kadar güzel bilgiler öğrenmiş olduk bu hadis-i şeriften, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri! Şimdi, söylediklerimizi bir daha bir özetleyelim de, not alamayanlar, aklında tutamayanlar bir daha hatırlamış olsun, iyice hatırlarında yerleşsin...

Tabii, bir hadis-i şerifi, bir bilgiyi, bir ayet-i kerimeyi, dinin bir hükmünü, fıkhnın bir kararını öğrenmekten maksad nedir?.. Öğrendiğini uygulamaktır. İlmini tatbik etmesi lâzım insanın, bildiği şeye göre yaşaması lâzım!..

Biz de bunları yapacağız: Allah bize bir nimet verdiyse, “*El-hamdü li’llâh*” diyeceğiz.

Gamımız, tasalarımız çoğalmışsa, “*Estağfiru’llâh*” diyeceğiz.

Rızık azaldı, gelmiyor gâlibâ filân gibi, böyle bir şeyler düşünmeye başladık mı, “*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ bi’llâh*” sözünü çok söyleyeceğiz.

Bir kimseye misafir gittiyseniz, ona hürmet edeceğiz, onun sözünü dinleyeceğiz. Onun izni olmadan oruca kalkışmayacağız.

Birisinin evine misafir gittiğimiz zaman, şuraya otur deyince, otur dediği yerde oturacağız. Çünkü evin binbir türlü şartı vardır. Evin neresinde oturması gerektiğini ev sahibi bilir. Misafir pekiyi diyecek oraya oturacak.

Bir de günah işlememeğe çok çalışacağız. Günah çok zararlı bir olay, çok zararlı... Hem insanın kendisine zarar veriyor, hem de başkalarına zarar veriyor. Nasıl başkalarına zarar veriyor, onu da hatırlayalım:

Kendisi günahı işlediği için zarara uğruyor. Onu uzaktan görüp gıybetini eden, başkasına söyleyen, “Bak bu günah işledi!” diye söyleyip gıybet ettiği için zarar görüyor. Onun işlediği günaha ses çıkartmayan, razı olan da, işlemiş gibi günaha giriyor, iştirak etmiş oluyor günaha... Hasılı bir çok zararı çıkıyor.

Başka bir zararı nedir?.. O günahdan dolayı, insanın içindeki birtakım kötü duygular yeşermeğe, belirmeğe başlıyor. Onlardan bir tanesi, kin; başka insanlara karşı kin duymak... Hased duymak, ikincisi... Üçüncüsü, ibadetleri yapmakta isteksizlik, yâni tembellik oluyor. Dördüncüsü de maddî bir sonuç; rızkı azalıyor.

Onun için, aziz ve sevgili kardeşlerim, aman günah işlememeğe çok dikkat edelim! Gözümüzü dört açalım, cehennemden korkalım, Allah'ın rızasını kazanmağa çalışalım!

Allah'ın gazabına uğrama-mağa dikkat edelim!

Cenneti elden kaçırmamağa dikkat edelim!..

Her işimizi, sözümüzü önünden düşünelim:
“Yapayım mı yapmayayım mı?.. Günah ise yapmayalım, sevaplı ise yapalım!..

Hayat bir imtihandır; imtihanda gevşek durmayalım, vakti boşa geçirmeyelim ve bir saniyemizi bile boşa harcamayalım!..

Gâyemiz Allah’ın rızasını kazanmak...

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي، وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي!

(*Ilâhî ente maksûdî ve rıdâke matlûbî*) sözüyle söylüyoruz bunu. “Yâ Rabbi, benim arzum sensin, ben senin rızanı kazanmak istiyorum!” diyoruz mü’minler olarak... Allah’ın rızasını kazanmak için de günahlardan kaçınacağız, sevaplı işleri yapmağa gayretli olacağız.

Günahları işler de kaçınmazsak, hem dünyada çeşitli felâketlere uğrarız; uğramayalım, Allah korusun... Hem de ahirette, cehennemde cayır cayır yanar günahı işleyenler... Sevap işleri yapanlar, hem dünyada çeşit çeşit bereketlere, hayırlara nâil olur; hem de ahirette Allah’ın lütfuyla, ihsânıyla, bahşıyla, keremiyle cennetine girer, ebedî saadete erer, ebediyen nimetler içinde, cennet içinde bahtiyar olur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi günahlardan uzak duran, vazifelerini bilen, yapan, çalışkan, hayırlı, verimli, olgun, kâmil, bilge müslümanlardan eylesin...

Allah cümlelerimizden razı olsun...

Sizi ve sevdiklerinizi iki cihan saadetine erdirdin...

İki cihanın tehlikelerinden korusun, aziz ve muhterem Akra dinleyicileri...

Es-selâmu aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

06. 09. 1996 - AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

